

5-LABORATORIYA ISHI

QAROR QABUL QILISH JARAYONIGA TA'SIR QILUVCHI

OMILLARNI BELGILAB OLISH

Ishning maqsadi: qaror qabul qilish jarayoniga ta'sir qiluvchi omillarni aniqlashni o'rganish.

1. Nazariy qism

Qaror qabul qilish ko'proq uni qabul qiluvchi kishi va uning psixologik xususiyatlariga, shuningdek uning atrofidagi ob'ektiv shart sharoitga, ko'pincha bog'liq bo'ladi. Qaror qabul qilish jarayoniga ta'sir etuvchi omillarni ikki yirik guruhga ajratish mumkin:

1. Shaxsga bog'liq (sub'ektiv) omillar;
2. Holatga bog'liq (ob'ektiv) omillar.

Shaxsga bog'liq (sub'ektiv) omillar qaror qabul qiluvchi kishining o'ziga xos xususiyatlari va psixologik holatlarni o'z ichiga oladi.

Qaror qabul qilish nafaqat qaror qabul qiluvchi kishining psixologik xarakteriga balki, shuningdek boshqaruv qaror qabul qilish konkret holatlariga, ya'ni holat omillariga ham bog'liq. Bu guruh tarkibiga alternativani tanlash, baholash, ishlab chiqarish jarayoniga tasir etuvchi ichki va tashqi omillar kiradi. Umumiy holatda tanlov samaradorligiga ta'sir etuvchi barcha omillarni ikki guruhga ajratish mumkin:

☐ Boshqariluvchi omillar, qaror qabul qiluvchi shaxslar tanloviga asosan tanlab olinadi;

☐ Boshqarilmaydigan omillar, tanlov amalga oshirilish shartlarini xarakterlaydi, qaror qabul qiluvchi kishilar ta'sir eta olmaydilar.

Boshqarilmaydigan omillar ular haqidagi ma'lumotlarga ko'ra quyidagi uch qism guruhlariga ajratiladi:

☐ Aniqlangan(determinallangan) boshqarilmaydigan omillar – tasodifiy bo'lmagan barcha qiymatlari malum bo'lgan fiksirlangan

kattaliklar;

□ Stoxastik boshqarilmaydigan omillar – tasodifiy kattaliklar va ma'lum taqsimot qonuniyatlariga bo'ysunuvchi jarayonlar;

□ Noaniqlilik boshqarilmaydigan omillar, har biri uchun qaysi taqsimot qonunlarida yotishi ma'lum, lekin qaror qabul qilish jarayonida olishi mumkin bo'lgan qiymatlar aniqlanmagan.

Omillar va ularning darajalari to'plami o'rganilayotgan ob'ektning ta'sir etuvchi omillar sohasini tashkil qiladi.

Agar qaror qabul qilish jarayoniga noaniqlilik omillar ta'sir etsa, noaniqlilik sharoitlarda qaror qabul qilish haqida gapiriladi. Qaror qabul qilish jarayonidagi mavhumliklar alternativalarining bir necha yakunlari borligidan darak beradi. Agar har bir alternativa bitta yakuniy natijaga olib kelsa, unda aniqlangan sharoitlarda qaror qabul qilish haqida gapiriladi.

Xulosa qilib aytish mumkinki, boshqaruvda qaror qabul qilish– murakkab psixik va tashkiliy jarayon bo'lib, ko'plab omillari ta'siri ostida bo'ladi, bunda rahbar kishining shaxsiy psixologik xususiyatlari hamda qaror qabul qilish jarayonining konkret holatiga bog'liq bo'ladi. Shuning uchun tashkilot rahbari muvaffiqiyat qozonishi uchun nafaqat qaror qabul qilishni hoxlashi, balki qaror qabul qilishi, o'zi va atrof muhitini e'tiborga olgan holda ongli ravishda alternativalar tanlashi kerak.

2. Ishning bajarilish tartibi

1. Yuqoridagi ma'lumotlar va qo'shimcha adabiyotlar yordamida nazariy qismni urganib chiqish.

2. Namunaviy misolni ko'rib chiqish.

3. Ishni bajarish uchun o'qituvchidan masala variantni olish.

4. Berilgan variant bo'yicha qaror qabul qilish jarayoniga ta'sir etuvchi omillarni belgilab olish.

5. Qaror qabul qilish jarayoniga ta'sir etuvchi omillarni etiborga olgan holda berilgan masalaning matematik modelini shakllantirish.